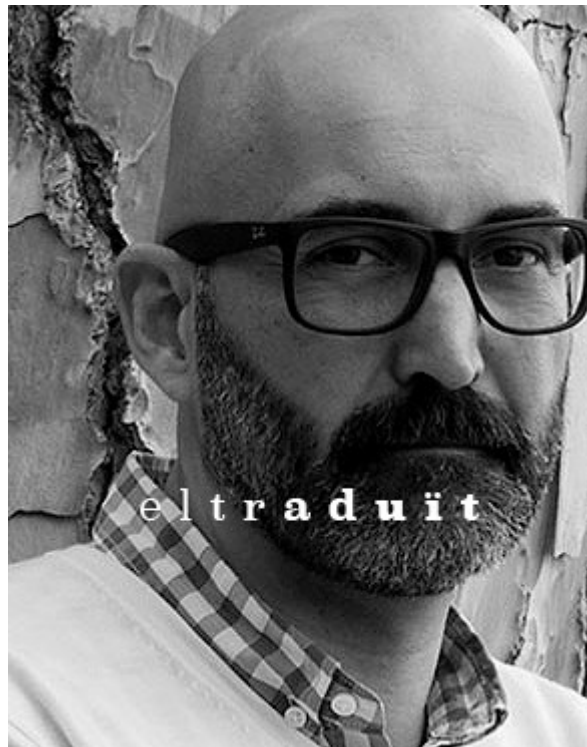

Carlos Mayor

27 Novembre 2018

Carlos Mayor és traductor, periodista i professor del Màster en Traducció Literària i Audiovisual de la Universitat Pompeu Fabra. Ha traduït al castellà o al català més de tres-cents títols, sol o en col·laboració, d'autors com ara Tom Wolfe, Doris Lessing, Andrea Camilleri, Emilio Salgari, John Steinbeck, Carlo Collodi, Rudyard Kipling o Toni Morrison, amb la novel·la de la qual *La noche de los niños* va guanyar el Premi Esther Benítez de Traducció. També és membre de Barcelona Kontext, un equip de traductors dedicats a projectes expositius i llibres d'art, tradueix novel·la gràfica i llibre il·lustrat i ha escrit sobre traducció per a diverses publicacions, com ara *El Trujamán*. Actualment presideix l'Associació Professional de Traductors i Intèrprets de Catalunya (APTIC). La primera traducció que va fer en la seva vida va ser d'un relat d'E. M. Forster, a instàncies d'una professora de batxillerat que es deia Roser Sais i que va ser qui el va animar a estudiar traducció a la universitat. Des d'aleshores ha tingut la sort de traduir

contes d'Italo Calvino, Henry James, Gianni Rodari, Saki, Jack London, Susan Sontag, Edgar Allan Poe, Robert Louis Stevenson, Margaret Atwood, Thomas Hardy, H. G. Wells, Jonathan Franzen o Zadie Smith.

Grazia Deledda va ser una novel·lista i poeta italiana nascuda a Nuoro, a Sardenya, l'any 1871 i guardonada amb el Premi Nobel de Literatura el 1926 «pels seus escrits d'inspiració idealista, que plasmen amb una claredat plàstica la vida en la seva illa d'origen i, amb profunditat i afinitat, reflecteixen els problemes de la humanitat en general». Figura fonamental de les lletres sardes del segle XX, va parlar del món patriarcal i els ambients salvatges i impetuosos de l'illa, de la tradició, del destí i de la culpa. Les disjuntives morals, les passions sovint condemnades i les febleses humanes emmarcades en uns paisatges rurals i tradicionals, màgics i melangiosos, recorren la seva obra. La seva primera novel·la, *Fior di Sardegna*, es va publicar el 1891, i pocs anys després *Elias Portolu* li va obrir les portes de l'èxit internacional fins arribar al Nobel. Al llarg de la seva vida va escriure una llarga llista de novel·les, contes, articles, obres de teatre i poemes. Va morir a Roma el 1936. En català tenim les seves novel·les *Ànimes honrades*, traduïda per Maria Mariné el 1931, i *La mare*, traduïda per Meritxell Anton l'any 2009. Els contes de Grazia Deledda no s'havien traduït mai al català.

Mal d'ull

Els porcs —perdoneu-me, oh, lector espiritual—, els porcs de Yacu Sole es dedicaven tranquil·lament a esmicolar les glans, sota el bosc fred d'alzines, quan va passar per allà Pascale Chisina, el bandit.

Era un jove molt ben plantat, alt i fort. Anava vestit com la gent de Nuoro. Amb la caputxa baixada pel front i l'arcabús en bandolera, semblava encara més ben plantat, amb els ulls negres entreoberts, resplendents sota el gran front arrufat i amb un somriure amarg i mordaç al bigoti i a la barba negra amb reflexos rojos.

Tot just el va veure treure el cap sota les alzines, Yacu Sole va fer un gest de contrarietat, però a l'instant es va asserenar i li va fer bona cara quan se li va acostar.

—Ave Maria —va dir el bandit, aturant-se davant la cabana del pastor de porcs.

—Plena de gràcia —va contestar en Yacu—. Que pares pels voltants?

—Pels voltants! —va repetir en Pascale, com distret.

Es mirava els porcs esplèndids, dispersos al voltant de la cabana, i feia la impressió que els volia devorar amb els ulls.

—Quins porcs tan macos que tens! —va exclamar, fent dues passes per observar-los millor.

Eren superbs, en efecte, sobretot uns verros blancs d'un any, i els garrins, de dos o tres mesos, que encara jugaven, rodant entre les pedres i les fulles seques, de tan grassos com eren.

En Yacu es va sentir molt orgullós davant l'admiració del bandit, que també havia sigut porquerol, però li va dirigir una mirada esquerpa a les espatlles, acompanyada de pensaments dolents. Tot i que vivia amagat des de feia gairebé dos anys per una acusació d'homicidi, en Pascale no tenia fama de lladre; tanmateix, no era de confiança. I molt menys n'hi devia tenir ell, Yacu Sole, pels motius que després exposarem.

—Sí —va contestar el pastor, anant-hi al darrere i ficant-se entre els animals per fer-los carícies i dir-los pel nom—. No me'n puc queixar, gràcies a Déu, aquest any. Hem tingut bon pasturatge, després bons rostolls i ara prou gla.

—Aquest qui és? —va dir el bandit, sobresaltant-se lleugerament i assenyalant un noi que s'estava quiet allà a prop.

Era un nen pàl·lid, vestit tot ell amb una samarra de llana llarga que li arribava pràcticament als peus.

George Sand l'hauria comparat amb un jove sant Joan Baptista dels pintors del Renaixement.

Estava assegut damunt d'una roca i havia estat fent un ast de fusta al qual treia punta amb un gran ganivet, més llarg i més ample que ell.

—És l'Anneddu, el germà de Nanascia Fraile —va contestar en Yacu, enrogint una mica—. No pateixis.

En Pascale va estrènyer una mica els llavis i, d'esquena al noi, es va posar a admirar els porcs un altre cop.

—D'on vens? —va preguntar en Yacu.

—De Nuoro i de Dorgali.

—I on vas? Vols passar la nit aquí?

—Vaig a Oliena... Vaig a casa, perlamordedéu! —va cridar el bandit—. Bé hauré de passar el Nadal a casa. Fins i tot aniré a la Missa del Gall.

—Vigila molt, Pascale, vigila... —va dir el pastor gairebé amb afecte.

Llavors l'altre es va encendre, dient fàstics contra els carrabiners i la justícia i afirmant que se'n reia, que mai no l'agafarien viu i que pensava passar el Nadal tranquil·lament a casa seva.

En Yacu el va provar de calmar, el va convidar a fer nit a la seva cabana i li va donar notícies del poble. El bandit, però, nerviós i trasbalsat, no s'hi va voler quedar i no va acceptar res d'allò que li ofería el pastor. En Yacu el va mirar allunyar-se i, quan va veure que desapareixien la punta negra de la caputxa i el canó gris de l'arcabús entre els troncs gruixuts de les alzines envaïdes per la boira, va tornar a fer el gest de descontent, pensant: «Sens dubte, en veure l'Anneddu s'ha amoïnat».

L'escena havia tingut lloc en un dels vessants boscosos del mont S. Ata, no gaire lluny del poble d'Oliena, el dia abans de la vigília de Nadal. Era un vespre trist i fred que pesava en el paisatge i el feia més llòbrec i salvatge. Sota les grans alzines, el vent bufava amb ràfegues gelades, escombrant les fulgues seques i fent ploure les glans per immensa alegria dels porcs de Yacu Sole.

El cel blanc, d'una blancor amenaçadora i uniforme, augurava neu, i la boira baixava dels cims calcaris del S. Ata, que es perdien en els núvols densos, inundant el bosc i omplint els precipicis, les clivelles volcàniques i llegendàries anomenades *sas nurras*, on el vent xiulava històries estranyes, històries sobrenaturals i terribles. Immòbil encara davant la seva sòlida cabana de pedres i branques, en Yacu continuava amb els ulls clavats al fons del bosc, gairebé fascinat per la visió del bandit, el qual, certament, li havia deixat l'esperit una mica trasbalsat. Entre aquells dos homes hi havia una tírria imprecisa, secreta i pràcticament infundada, almenys en aparença.

Ja se sap: qüestions de dones, qüestions d'amor. En Yacu estava promès amb Nanascia Fraile, cosina seva en segon grau. Les males llengües del poble, però, deien que la noia havia fet l'amor, el primer amor, amb Pascale Chisina.

Els dies de festa se'ls havia vist ballar sempre l'un al costat de l'altra a la plaça del Col·legi —l'església major d'Oliena— i en dues ocasions ell havia portat la noia a cavall quan anava a Nuoro a vendre figues i raïm.

Tanmateix, de sobte en Pascale, acusat d'assassinat, havia fugit al bosc, i la veu de les seves aventures amb la Nanascia s'havia atenuat, davant el sorgiment apressant d'altres novetats i altres esdeveniments.

Un any més tard, la noia havia començat a festejar amb Yacu Sole. Ella no se l'estimava, però s'havia sotmès a aquell sacrifici per dos motius. En Yacu era un bon partit: posseïa bestiar i terres, i també una vinya esplèndida.

Em canvi, la mare de la Nanascia, una vídua pobra, només tenia misèria i deutes, entre els quals un de molt molest amb la Banca Agrícola. Amenaçaven ja amb vendre-li la caseta en subhasta i la Nanascia havia començat a festejar amb Yacu Sole amb l'objectiu que la mare tingués una manera d'alliberar-se del seu deute. Ara veurem com.

El dia del, diguem-ne, compromís oficial, tots els parents del promès van acudir a casa de la seva futura esposa i li van fer un regal consistent en diners comptants.

La Nanascia va aconseguir reunir les tres-centes lires del seu deute.

La tia Ciccedda, és a dir, la seva mare, va pagar la lletra de canvi, i la noia es va començar a cosir el

vestit de noces. Es passava el dia asseguda al costat de la porta, des d'on es divisaven totes les muntanyes, a l'hivern cobertes de neu, i no reia mai, ni tan sols quan, dissabte al vespre, en Yacu la visitava.

Els ulls negres immensos de la jove, dins un rostre blanc emmarcat per uns cabells castanys cargolats al voltant de les orelles, aquells grans ulls melancòlics en què llanguien somnis misteriosos plens de pena, vagaven sempre per les muntanyes, escorcollant els boscos d'alzines dels vessants i després els cims blancs i desolats, els pics que el capvespre tenyia de violeta, i a continuació les altres muntanyes i també les de més enllà, lluny, ben lluny, fins on arribava l'esguard, per tota la serralada del Gennargentu, i fins a la punta Solitta.

Què volia trobar allà dalt? El promès o el bandit perdut dins el misteri del paisatge infinit?

La Nanascia ja no ballava, ja no ungia els seus preciosos cabells amb oli de llentiscle, que els deixava lluents i gairebé negres, i semblava que pensar en el seu mocador de núvia brodat a Nuoro i en les sabates embuatades que Yacu Sole li havia de regalar la consolava ben poc.

Es veia amb claredat; aquell casament no li feia gràcia, però s'hi havia resignat. Yacu Sole no era ben plantat. Era baixet i musculós, amb una barba rossa i esclarissada per damunt d'unes galtes magres i pàl·lides, d'una pal·lidesa cendrosa i cadavèrica. Tenia els cabells negres i llargs i els ulls d'un color plomís, clavats als dels porcs.

Això sí, sempre vestia bé i anava netíssim. Diran el que voldran, però el porquerol és el més polit dels pastors. Gairebé no té res a fer en tot l'any i disposa de tot el temps del món per anar ben mudat i fins i tot empolainat. Per sobre de la jaqueta vermella, ampla i descordada, en Yacu duia una samarra de llana magnífica. Quan anava a casa de la Nanascia i seia al seu flanc, a tocar de la llar de foc, ella se'l mirava de cua d'ull i sentia una esgarrifança interna i perllongada al contacte amb la seva bella samarra, negra i flonja. Li semblava, Déu nos en guard, que tenia al costat un moltó llanut.

Com que els porcs estaven grassos i podien ser temptadors per a alguna ànima poc escrupolosa, Yacu Sole no els deixava sols ni un instant. En l'últim mes només havia baixat dos cops al poble, i ni tan sols pel dia de Nadal tenia previst tornar-hi, perquè, a més que la Nanascia havia anunciat que no tenia cap intenció d'anar a la Missa del Gall, no sabia a qui confiar els animals. Els pastors eren tots a baix i Anneddu Fraile, massa petit per deixar-lo tot sol.

Una situació extraordinària, però, va obligar el jove a abandonar la cleda. Un cop se'n va anar Pascale Chisina, en Yacu es va quedar encara una estona davant la cabana. Queia la nit, anticipada per una boira que es continuava espessint, empesa i tornada a empènyer pel vent. Amb l'ajut del seu petit company, Yacu Sole va fer entrar els porcs a la cleda, en va tancar la porta i després va entrar també ell amb l'Anneddu a la cabana. Van fer un bon foc, hi van rostir carn de garrí amb l'ast confeccionat pel noi, van xerrar alegrement, deixant com un drap brut Pascale Chisina, i després es van endormiscar pensant en les grans diversions i el rebombori que feien allà a baix al poble. En Yacu es consolava de la llunyania de la seva promesa pensant que l'any següent el Nadal el passarien junts com bons esposos, i l'Anneddu mentrestant somiava amb el nen Jesús, el petitó, que, vestit amb una samarra, exactament igual que ell, l'ajudava a fer una infinitat d'asts, llarg i curts, mentre tots dos junts es miraven els verros blancs i els darrers garrins de llet.

La nit va passar tranquil·lament. Cap a l'alba, el vent es va calmar i va començar a nevar a grans flocs, però va ser cosa de no res. La boira tèbia va fondre aviat la neu, que va deixar de caure ben aviat. I va despuntar una jornada silenciosa, blanca, d'una tristesa solemne.

Tant bon punt en Yacu va anar a veure els porcs per comprovar si havien passat una bona nit i per emportar-se'ls un altre cop al bosc, en va trobar nou, entre grans i petits, greument malalts. El pastor es va quedar consternat. Què tenien? Què deixaven de tenir? Per molt que els va palpar i estudiar, no

va poder esbrinar de quina malaltia es tractava. Al cap d'una estona, però, es va aixecar, amb un lleuger calfred per l'esquena, més pàl·lid del normal, i va arronsar el front. Sí, era ben bé això! El dia abans Pascale Chisina havia llançat un mal d'ull als porcs. Els havia elogiat i potser (i sense potser) els havia desitjat, però que Déu els guardés no ho havia dit en absolut! Yacu Sole va començar a imprecar i maleir com un condemnat, i encara més quan mitja hora després tres animals més, seguits d'un quart, van tornar a la cleda entre gemecs i deixant-se caure per terra com morts. Què podia fer? En Yacu es veia ficat en un embolic enorme. Sabia moltes coses, sabia les pregàries arcanes per lligar l'àliga i el voltor (és a dir, per impedir que es llencessin sobre els garrins i els arrabassessin), sabia les medicines indicades per a moltes malalties, naturals i sobrenaturals..., però ignorava les pràctiques i les paraules per allunyar el mal d'ull. Era una situació que no li havia passat mai. Al diable Pascale Chisina!

Aquell dia en Yacu li professava un odi autèntic i, mentre li enviava auguris de la pitjor espècie, somreia pensant amb amargor en una cosa que només ell sabia i que, al final, sabrem també nosaltres.

Després de donar-li voltes i més voltes, en Yacu va decidir acudir a una persona que coneixia i que hi entenia, d'aquelles coses. I vet aquí que per això, en contra dels seus propòsits, aquell dia va anar a Oliena. Per sort, va trobar un pastor veí que es va encarregar de vigilar-li els porcs, especialment els pobres que estaven malalts. En Yacu va baixar al poble, enfonsat i nerviós, i, sense anar ni a casa seva ni a la de la Nanascia, es va aturar en un dels primers casots que va trobar.

A Oliena (pareu atenció, per si mai us fa servei) hi ha una dona meravellosa, una maga que endevina el futur i et sap dir el remei per a moltes desgràcies. Només cal portar-li un objecte, un davantal, un mitjó o potser un barret, a més de mitja lira a tall d'honoraris, d'una persona, propera o llunyana, que ella té'n sap revelar tots els afers, els pensaments, el caràcter i el futur. I moltes altres coses sorprenents. Molta gent, fins i tot de pobles distants, hi va i li explica coses d'allò més meravelloses. Jo, però, no hi crec i, si el meu pobre consell val res, us diré que tampoc no hi cregueu vosaltres. De tota manera, cadascú és amo i senyor de les seves opinions i de les seves creences.

La persona coneguda per en Yacu, que era una dona, havia fet estudis amb la maga en qüestió i en sabia gairebé tant com ella.

Després de sentir el cas, va reflexionar profundament. A continuació es va posar a xerrar, sens dubte per tenir temps de prendre una decisió, explicant les seves cures i els seus miracles. Darrerament, al setembre, havia anat a fer-li una consulta ni més ni menys que don M. O. Uns lladres li deixaven la vinya pelada, sense un sol gra de raïm, de manera que li demanava algun específic contra aquella quadrilla de delinqüents. La dona, amb molt d'enginy, li havia donat un cucurull amb una pols vomitiva, de la qual només ella coneixia el secret, i li havia aconsellat així: «Escampeu-la hàbilment per damunt la fruita més apetible i deixeu-vos-la robar. Ja veureu que, després, no us la tornaran a tocar!».

Don M. O. li havia donat una bona moneda de plata abans d'agafar el cucurull i anar-se'n a la vinya a complir les seves indicacions. Els lladres li van robar la fruita més apetible, però... Us imagineu què va passar llavors? Una cosa terrible, sense cap mena de dubte, però molt merescuda.

—No van tornar a robar res? —va preguntar Yacu Sole, somrient i aplaudint la dona.

—No —va contestar ella amb total naturalitat—. Mai no li van tocar una altre gra de raïm, a don M. O., però li van tallar tots els arbres i li van arrencar els ceps!

En Yacu es va quedar fred davant aquella conclusió, encara que després, convençut que la dona no en tenia cap culpa, li va pregar un altre cop un consell per al seu problema, això sí, decidit a restar en guàrdia davant uns determinats remeis. Finalment, la seva amiga li va estendre la recepta i li va dir:

—Reuniràs tots els porcs, sans i malalts, a la cleda, i faràs un gran foc de falgueres seques, de manera que el fum els arribi a tots. Saps què hi llençaràs, en aquest foc? Una mica de cera beneïda, i un trosset de palma també beneïda, i un floc de cabells de la persona que hagi llançat el mal d'ull. Sobretot no et deixis els cabells, són necessaris, si no, és inútil, la cosa no funciona. Tot això ho has de fer abans no passin tres dies, ves amb compte. També has de dir dos credos a sant Antoni de Pàdua, mentre el foc crema, amb molta devoció, i ja veuràs que el mal d'ull passarà de seguida. No pateixis. Abans no hagin transcorregut tres dies no hi ha cap perill... Però els cabells, atenció, que siguin de debò de la persona en qüestió.

«Estic ben fresc si no trobo Pascale Chisina», va pensar en Yacu mentre se n'anava i començava a repetir mentalment les paraules de la metgessa per no oblidar-se'n.

Es va dirigir sense més cap a casa del bandit, amb l'esperança de trobar-lo allà. Però en Pascale se n'havia anat a trenc d'alba, després d'haver-hi passat la nit. Com havia dit, fins i tot havia anat a la Missa del Gall. En Yacu va explicar el seu cas a la mare d'en Pascale, pregant-li de dir-li cap a on s'havia encaminat. Després de moltes súpliques, ho va descobrir.

En Pascale havia de passar tot el dia a la zona anomenada Sa Mendula, entre Oliena i Nuoro, al peu del mont Ortobene. A la nit pensava continuar cap a Nuoro, on, malgrat els carrabiners que el cercaven amb decisió, passava gairebé tot el temps, tot esperant que es reconegués la seva innocència, atès que en realitat no era culpable del delictes que li havien imputat.

En Yacu, més tranquil, se'n va anar; va passar un momentet per casa seva i després es va dirigir al Col·legi per aconseguir la cera i la palma i per veure la Nanascia a missa.

La va cercar en va, però, primer amb els ulls i després amb els peus, girant per l'església. Hi eren les noies més maques d'Oliena, amb les lligadures de flamenca i les sabatilles adornades amb llaços i borles, però hi faltava Nanascia Fraile.

En Yacu es va quedar una mica inquiet. Tal vegada estava malalta? Va entrar a la sagristia i va demanar una mica de cera i un trosset de palma beneïda al germà del sagristà, que no l'hi va donar sinó després de molts precis i de la promesa d'una garrafa de vi.

—Si fos el meu germà —li va dir—, no te'ls donaria més que a canvi de molts diners, perquè és evident que els faràs servir per alguna mena de màgia, algun sacrilegi... Vols embruixar alguna dona, sens dubte...

En Yacu, que ja estava de mal humor per l'absència de la Nanascia, va estar a punt d'endinyar-li un parell de bufetades a aquell insolent, però s'hi va contenir dient-se que era el dia de Nadal i, ficant-se la cera i la palma al fons del casquet, va tornar a entrar a l'església i va oir la missa amb devoció.

A la sortida, sense pensar ni tan sols a mudar-se, se'n va anar a casa de la promesa, que era una de les més altes del poble; allà, tanmateix, l'esperava una mala sorpresa.

La Nanascia no hi era. Només hi va trobar la tia Ciccedda, que se les empescava per bullir uns macarrons grans com punys en un petit foc d'arrel de llentiscle d'allò més miserable. La Nanascia hi faltava des de l'alba. Després de la missa de l'aurora, se n'havia anat cap a Nuoro per vendre-hi quatre o cinc litres d'arrop que encara els quedaven.

—No t'ofenguis, fill meu —va dir la tia Ciccedda en veure que la cara d'en Yacu s'allargava estranyament—. Si haguéssim sabut que havies de venir no se n'hauria anat, però és que vas dir que no baixaries, per Nadal. És veritat, sí o no?

En Yacu va fer un gest afirmatiu, amb el rostre més llarguerut encara.

—Seu —va afegir la tia Ciccedda, oferint-li un tamboret.

—No, no m'assec. Però per què se li ha ocorregut de marxar avui, que és dia de festa?

—La necessitat, fill meu, la necessitat. Hem de pagar l'impost, l'impost de l'allotjament, entens?

—Bé m'ho podíeu haver dit, no? —va cridar ell, humiliat—. Em sembla que uns cèntims us els puc prestar sense problemes! Quina necessitat hi havia de fer voltar d'aquesta manera aquella pobra noia, el dia de Nadal, amb el temps que fa?

—Mira, Yacu, et dic que no t'enfureixis. Hi ha volgut anar ella, a Nuoro, perquè una senyora d'allà li ha enviat a dir que li dugués l'arrop. Per què perdre l'oportunitat, fill meu? A més, també ha de reclamar el pagament per dues camises que ha cosit a una d'allà de Nuoro. Jo ja l'hi he dit: expliquem-ho a en Yacu, que ens ajudarà. Gairebé se'm menja viva. Ja saps com n'és, de superba; no s'humilia davant ningú.

Sí que ho sabia, en Yacu, que la Nanascia era superba, de manera que s'hi va acabar resignant.

—Però... hi ha anat tota sola? —va preguntar amb una vaga inquietud als ulls. Se li havia acudit que Pascale Chisina era a Sa Mendula i que, per tant, podia haver vist passar la noia.

—Déu nos en guard! Hi ha anat amb la Francischedda i amb Maria Casale, que hi portaven vi per vendre.

—A quina hora tornen?

—«A l'una», m'ha dit, «seré aquí indubtablement».

Havent xerrat una mica més, en Yacu va deixar la tia Ciccedda. Estava sorrut i molest com al matí, però ara ja gairebé no se'n recordava, dels porcs i del mal d'ull. Decididament, aquell Nadal, per a ell, no estava anant bé.

Poc després de tocadetes les dotze, Yacu Sole anava pel camí, amb la idea de dirigir-se primer al lloc on esperava trobar el bandit, per demanar-li un floquet dels seus cabells, i després anar a trobar la Nanascia. Tanmateix, en arribar a la bifurcació, on un branc continua cap a la baronia (n'havia de recórrer un trosset per arribar a Sa Mendula), va canviar de parer. Empès per l'amor, va continuar pel camí de Nuoro, amb la ferma esperança de trobar la Nanascia. Camina que caminaràs, amb les seves sabates peculiars, que, contràriament als sorollosos sabatons de la gent de Nuoro, no produïen el més mínim soroll damunt la grava fangosa, va fer, gairebé sense adonar-se'n, un bon tram del recorregut. Imperava des del començament un gran silenci per tot arreu i semblava una jornada d'octubre, més que no de desembre. La immensa vall, més ensopida que mai a causa de l'hivern, estava completament coberta per la boira, de la qual treien el cap les copes grises de les oliveres, xopes, transparents, que semblaven sospeses en l'aire. Els llentiscles, negres entre la boira, desprenien aquell perfum fort i humit que un crític milanès, si no m'erro, anomenaria «l'olor de l'hivern», i sobre totes les coses el cel tancat i cendrós estenia la seva calma morta. Tanmateix, en Yacu, com fàcilment entendreu, no es fixava ni molt ni poc en aquestes coses belles, de la manera que hauríeu fet vosaltres o jo, que som poetes i ànimes o esperits superiors. La tristor immensa del paisatge i de la jornada l'envaïa igualment, però, i sobretot el fet de no distingir enlloc la Nanascia, en primer lloc perquè la boira inundava el camí, i després perquè no hi era.

Yacu Sole va arribar fins al pont anomenat del Rei (és a dir, fins a gairebé la meitat del camí de Nuoro), però va ser en va. Només va veure el torrent que fluïa entre bellíssims arbusts de romeguera, i els quatre o cinc àlbers de troncs blancs, prims i llargs que, inclinant les copes platejades, tot i que no bufés gens de vent, adquirien, en la uniformitat desolada de la vall, alguna cosa de profundament

arcana. Nanascia Fraile, de tota manera, no apareixia per enlloc.

El jove pastor va pensar que, al cap i a la fi, el dia encara era llarg i potser la noia no s'havia afanyat en els seus quefers.

Va tornar sobre les seves passes i, un cop a la bifurcació del camí, va prendre el branc que condueix a Sa Mendula. Idees profundes i serioses passaven pel seu cap quan pensava en el bandit Pascale Chisina, i alguna cosa semblant a un somriure intraduïble, que podia ser de befa i podia ser d'amargor, li frunzia els llavis, mentre la seva mirada s'extraviava dins la boira cada cop més espessa. En Yacu era menys imbècil del que semblava per la seva barba esclarissada del color dels rostolls i el seu rostre cadavèric, i el somriure que li passava per la boca en aquell moment de soledat absoluta era tot un poema (disculpeu-me la comparació) de malignitat, d'alegria barrejada amb aflicció, d'intel·ligència i tal vegada també de perfídia. El somriure, en resum, d'un home que sap moltes coses, que n'ha vist d'estranyes i que fins i tot n'ha fet.

Durant més de mitja hora va recercar entre les escasses vinyes, per les dues o tres cabanes, als arbusts, als sortints i pels amagatalls de Sa Mendula, tot i que inútilment. El bandit no s'hi trobava, no s'hi veia, de la mateixa manera que no s'hi havia vist Nanascia Fraile. La solitud més desolada s'estancava al paisatge peculiar, des d'on es puja de seguida cap als monts de Nuoro. Per tot arreu la boira i els terrenys despullats, per tot arreu el perfum humit dels llentiscles, de vegades intensificat pel d'alguna bardissa de murta i pels matolls de sarsaparrella.

Yacu Sole va xisclar, va cridar amb veu ben alta el bandit, però tot era en va. Començava a perdre l'esperança de trobar-lo quan li va semblar distingir unes petjades en una sendera petitíssima, gairebé invisible, que du a una font. La va agafar.

Les seves sabates toves no produïen cap soroll, la boira l'amagava. Avançant, avançant, sempre per terrenys tristos i incultes, travessant penyals de granit i mates de romeguera, de llentiscle i de murta, Yacu Sole anava a l'encontre d'una gran aventura. Arribat prop de la font, la qual, després de donar a una mena de cau de pedres granítiques, circumdat per una densa vegetació de romeguera, heura, sarsaparrella i espins, flueix tranquil·lament entre més arbusts i més pedres, el pastor es va aturar. Sentia un xiuxiueig ràpid i delicat, interromput de vegades per petites rialles sufocades, de vegades per sanglots, de vegades per sorolls estranys que podien ser les explosions de petons d'enamorats.

Un núvol immens, un núvol fosc va passar pel front d'en Yacu. Va tenir un pensament dolorós, el mateix que ja deveu haver tingut vosaltres, i que també he tingut jo abans; és a dir, que Nanascia Fraile estigués amb al bandit.

Tanmateix, ni jo, ni encara menys vosaltres, podem mai sentir, tret que ens hi trobem, la qual cosa no desitjo ni per a vosaltres ni molt menys per a mi, la punxada de dolor de Yacu Sole.

El pastor va continuar avançant, gairebé arrossegant-se, i va veure i va sentir. Va veure entre el llentiscle en què es va amargar, va veure entre la boira com no havia vist abans, tot i que posseïa una vista excel·lent que ara li servia de meravella. Va sentir, tot i la llunyania, va sentir de tota manera que els dos enamorats parlaven sense mai aixecar la veu. Sí, sí, malauradament eren ells, Pascale Chisina i Nanascia Fraile. Asseguts a cobert d'un penyal, a l'ombra de l'arbust, amb l'arcabús a mà, no pensaven certament que ningú els veiés i els escoltés.

La noia plorava, reia, parlava i callava, i els seus grans ulls melancòlics i esporuguits revelaven la seva felicitat i el seu dolor, mentre que les seves galtes es posaven més vermelles que els llassos carmesins que li adornaven les sabatilles.

A terra es trobava la garrafa d'arrop que probablement aquell dia no havia vist els carrers de Nuoro.

El bandit vestia encara com els d'aquella ciutat, i al seu bellíssim rostre es distingia una felicitat relativa, barrejada amb un bri de temor. Temor per la noia i no per ell. A en Yacu el cor li batejava igual que el d'un porquet tancat dins un sac, com se sol dir. No duia cap arma, ni tan sols la *leppa*, el llarg ganivet que els pastors de Nuoro duen ficat a la cintura, res de res. No obstant el seu caràcter fred i prudent, si en aquells moments terribles hagués tingut una arma, Yacu Sole s'hi hauria arriscat.

A poc a poc, però, es va calmar. Va prendre una decisió. Per mantenir-s'hi ferm, tanmateix, i per alleugerir bona part del dolor que patia, es va estirar de bocaterrosa, va amagar la cara a terra i va romandre així un quart d'hora que se li va fer llarg com un any.

Amb l'arcabús en bandolera, el bandit va acompanyar la seva enamorada fins al camí i després va tornar a fer la sendera de la font.

Assegut al lloc on fins feia poc havia estat ell amb la noia, es va trobar Yacu Sole, que semblava esperar-lo.

En Pascale es va posar blanc com la flor de la cendra i instintivament va portar la mà a l'arcabús. Allò era un somni...? Com podia ser allà Yacu Sole?

—Dispara'm, au —va cridar el pastor, agitant els braços—, només et faltava això...

El bandit va veure que en Yacu anava desarmat i s'hi va acostar.

—No em perdonaràs —va dir amb el seu somriure amarg i mordaç—, mai de la vida? Són coses que passen, són desgràcies que...

En Yacu es va aixecar. Estava tan tranquil que l'altre se'l mirava meravellat.

—Mira, jo m'esperava aquesta història, però no fa res, no fa res —va dir—. Que no soc pas cec, jo. Veia i sentia. Això sí, es podria ser una mica més lleial, és a dir, menys vil, al món... En fi, no és el teu cas. Tu ets un home, i ja se sap que els homes... Però deixem-ho. Ni cal dir que no et perdonaré. Ves amb compte. Ara no vaig armat, no duc ni un ganivet petit. O sigui que, si et convé, em pots clavar un tret i s'acaba tot.

En Pascale va obrir la boca per parlar, però l'altre el va aturar amb un gest.

—Espera, m'explicaré amb poques paraules. Sempre me n'has fet, de gelosia, i el cor em deia que...en passava alguna.

»Per això m'he reservat un premi.

»Quan menys t'ho esperis, t'avisó, em pagaràs la història d'avui, i potser la d'ahir i també les de molts altres cops. Em diràs que tu hi eres abans. Doncs molt bé. Però aleshores aquesta dona no m'hauria d'haver enganyat d'aquesta manera i fer-me ser la riota de tothom. Si tenia altres desitjos al cap, m'hauria d'haver deixat fer el meu camí. La culpa és tota seva, però recau en tu. Ah, és per això que quan passaves per la meva cleda no volies acceptar res...?

»Molt bé. Amb ella no m'hi puc ficar, però tu pagaràs per tots dos. Jo no treballo a l'ombra, i t'avisó. Et clavaré una arcabussada quan menys t'ho esperis, ves amb compte.

»T'avisó perquè no soc cap covard. I, com que em repugna donar en calç a un bandit, des d'aquest vespre, Pascale Chisina, recuperaràs la teva llibertat...

El bandit va aixecar el cap enèrgicament.

—Tu...! —va exclamar.

—Jo, sí! Jo! És el premi de què et parlava, i que m'havia reservat, perquè pressentia el que podia succeir

—Explica't millor.

—No m'explico ni millor ni pitjor. Només et dic que aquest vespre podràs tornar al poble vestit amb la teva roba. I també pots anar a casa de Nanascia Fraile... Total, el lloc serà disponible... —va concloure en Yacu, posant-se en moviment per marxar.

Pascale Chisina li va anar al darrere, implorant-li que li donés alguna explicació, però no li va poder arrencar més que aquestes paraules:

—Conec tota la història de l'assassinat del qual t'han acusat, sé qui és l'autèntic culpable i avui mateix el denunciaré. Tu espera aquí tot el vespre. És probable que et vinguin a dir que pots tornar a casa teva.

Llavors se'n va allunyar. Poc després, però, en Pascale, que semblava atordit pel que li succeïa, el va veure aparèixer un altre cop, entre la boira.

—Eh! —va cridar Yacu Sole—, em descuidava el més important. Ahir vas llançar un mal d'ull als meus porcs, que s'estan morint. Dona'm un floc dels teus cabells per preparar-los una medicina.

Els porcs de Yacu Sole es van guarir del tot, gràcies a l'estranya medicina receptada per la dona d'Oliena, i Pascale Chisina va abandonar el bosc després de la detenció del veritable assassí. Tanmateix, mai no va tornar a veure, ni per remei, Nanascia Fraile, que també va plantar el seu promès i que continua soltera.

En Pascale es manté en guàrdia contra l'amenaça del porquerol, que encara no l'ha portada a terme.

[«Mal occhio», *Natura e Arte* (Milà), 15 de desembre del 1893.]

Categoria : El traduït

Etiquetes : Carlos Mayor, Grazia Deledda

Bloc a WordPress.com.